

Kitap Değerlendirme | Book Review
Doi: 10.18795/ma.78776

Mustafa Nuri URAL

Yrd. Doç. Dr. | Assist. Prof. Dr.
Gümüşhane Üniv., Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Yazılım Mühendisliği Bölümü, Gümüşhane-Türkiye
Gümüşhane Univ., Faculty of Engineering and Natural Sciences, Dep. of Software Engineering, Gümüşhane-Turkey
mnu23@yahoo.com

İhsan TÜRKAL

Öğr. Gör. | Lecturer
Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Gümüşhane-Türkiye
Gümüşhane University, Faculty of Communication, Department of Public Relations, Gümüşhane-Turkey
ihstanturkal@gumushane.edu.tr

UNABOMBER: “SANAYİ TOPLUMU VE GELECEĞİ”

Özet

Ancak çok az şey toplumu Sanayi Devriminin değiştirdiği kadar köklü ve derinden değiştirmiştir. Hiç kimse isteyerek modern hayatın nimetlerinden vazgeçmeye gönüllü gözüküyor. Ama giderek artan problemler birçok düşünce insanı tarafından yüksek sesle dile getiriliyor. Theodore John Kaczynski kitabında modern toplumun sorunlarını, teknolojinin bu bağlamdaki etkisini, çözümleri ve devrimin önündeki tehlikeleri analitik bir biçimde inceliyor. Gerek yöntemiyle gerek oluşum süreciyle ve içeriğiyle bu manifesto, teknoloji felsefesinin başyapıtlarından birini teşkil eder. Bu betimsel incelemenin birçoklarının bunun anlamını ve önemini kavramasına yardımcı olmasını umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Modern Toplum Eleştirisi, Unabomber, Manifesto, Sanayi Toplumunu.

UNABOMBER: “INDUSTRIAL SOCIETY AND ITS FUTURE”

Abstract

Only few things has changed the society as deeply and dramatically as Industrial Revolution did. No one seems to willingly drop the felicities of modern life. But the rising problems are vouwed by many intellectualls. In his book Theodore John Kaczynski analytically studies the problems of modern society, the impact of technology on this aspect, the solutions and the dangers against revolution. With its method, process and contents this manifesto is one of the masterpieces about philosophy of technology. This descriptive review will hopefully help many to understand its meaning and importance.

Keywords: Critics of Modern Society, Unabomber, Manifest, Industrial Society.

Kitabın Künyesi

Kaczynski, Theodore John Sanayi Toplumu ve Geleceği UNABOMBER Manifesto, Çeviri: Kaos Yayınları, İstanbul, Kaos Yayınları, Mayıs 1996, 2. Baskı, 112 sayfa.

Kitabın Yazarı

Kitabın yazarı oldukça ilginç bir hayat hikâyesine sahip olan eski bir matematikçi ve yardımcı profesördür. Polonya asıllı olan Theodore John Kaczynski, 22 Mayıs 1942 yılında Amerika'nın Illinois eyaletinde doğmuştur. Harvard ve Michigan gibi saygın eğitim kurumlarında öğrenim görmüştür. Kendi zamanında, Berkeley Üniversitesinde görev alan en genç öğretim üyesidir.

Teknoloji karşıtı düşünceleri doğrultusunda, parlak kariyerinden vazgeçerek Montana'da bir ormanda, teknolojiyi hiçbir şekilde kullanmadan yaşamını sürdürme tercihinde bulunan bir anarşisttir. Anarşisttir, çünkü 1978'den 1995'e dek on yedi yıl boyunca havaalanlarına, teknolojinin geliştirildiği üniversitelere, teknoloji enstitüleri ve teknolojinin gelişimi açısından önem içeren diğer kurumlara gönderdiği bombalı paketlerle üç kişinin ölümüne, yirmi üç kişinin yaralanmasına neden olmaktan ömür boyu hapis cezası almış olan bir “federal mahkûm”dur. Bu eylemleri sonucu medya aracılığı ile toplum onu “Una Bomber”¹ (bir bombacı) olarak tanımıştır.

On yedi yılın sonunda 1995 senesinde Kaczynski, hazırladığı elliden fazla sayfa ve otuz beş bin kelimededen oluşan manifestosunun The Washington Post ve The New York Times gazetelerinde yayımlanması koşuluyla bir daha bombalı eylem yapmayacağını aksi hâlde daha fazla bombalı saldırıda bulunacağını bildirmişti. Bunun üzerine bu metin, söz konusu gazetelerde 19 Eylül 1995 tarihinde özel bir ek şeklinde yayımlanmıştır. Fakat manifestoyu okuyan kardeşi tarafından kim olduğu anlaşılmış ve bizzat kardeşi tarafından ihbar edilip 3 Nisan 1996 tarihinde de yakalanmıştır. Yargılamalar sonucunda ömür boyu hapse mahkûm olmuştur. Mahkemeler sırasındaki savunmalarda, avukatının Kaczynski'nin akıl ve ruh sağlığının bozuk olduğunu² söylemesine rağmen Kaczynski bunu reddetmiş ve incelemeler sonucu şartlı tahliye ihtimali olmayan ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır. Hâlen mahkûmiyeti devam

---

¹ Aslında Una Bomber ifadesi Yazarın ilk federal suç eylemi olan American Airlines uçağına yerleştirdiği bomba sonucu açılan federal dosyaya verilen UNABOM'a (UNiversity & Airline BOMber) atfen, University ve Airline BOMber (Havayolları Bombacısı) kelimelerinin İngilizce kısaltmasıdır.

² Yazarın ruh sağlığının bozuk olduğuna dair öne sürülen iddiaların temeli Harvard Üniversitesinde Henry Murray tarafından yürütülen ve 22 lisans öğrencisinin katıldığı çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışmada yoğun stres durumlarında kişilerin verdikleri tepkiler incelenmeye çalışılmıştır. Bu deneylerin yazarın daha sonra ortaya çıkacak olan aşırı davranışlarına sebep olan kişilik değişiminin kaynağı olduğu ya da zaten var olan bir bozukluğu tetiklemiş olabileceği iddia edilmiştir.

etmektedir. Yazar, modern toplumun nimetlerinden en üst düzeyde yararlanabilecek ve akademik kariyer basamaklarının sonuna kadar ilerleyebilecek bir kişi iken insanları, etkilerini yeterince sorgulamadıkları tekno-endüstriyel toplumun boyunduruğundan kurtarmak için ömrünün geri kalanını hapiste geçirmeyi seçmiş bir fikir savaşıdır.

Yazarın söz konusu eserinin dışında Serhat Elfun Demirkol tarafından Türkçeye çevrilmiş *Ahmaklar Gemisi* (Ship of Fools) isimli bir hikâyesi, Green Anarchy dergisinin bahar 2002 tarihli sekizinci sayısında ve Özgür Hayat gazetesinin 15 Eylül 2002 tarihli onuncu sayısında yayımlanan “Yaralanacağı Yerden Vur” isimli bir çalışması, “Xenia Yayınları” tarafından yayımlanmış *The Road to Revolution* isimli bir kitabı ve bu kitabın gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bir sürümü olan *Technological Slavery* adlı bir eseri bulunmaktadır. Yazarın eserlerinin dışında, yazar ve eserleri üzerine de pek çok çalışma mevcuttur.

Kitabın Yapısı

Kitabın orijinal adı *Industrial Society and Its Future* şeklindedir. Kitabın hem orijinali hem Türkçesi alt bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümler sırası ile İngilizce orijinal kaynaktaki adlandırmaları ve içerdikleri paragraf numaraları ile aşağıda sıralanmıştır:

- Giriş - Introduction (1-5)
- Modern Solculuğun Psikolojisi - The Psychology of Modern Leftism (6-9)
- Aşağılık Duygusu - Feelings of Inferiority (10-23)
- Aşırı Toplumsallaşma - Oversocialization (24-32)
- Güç Süreci - The Power Process (33-37)
- Yapay Etkinlikler - Surrogate Activities (38-41)
- Bağımsızlık - Autonomy (42-44)
- Toplumsal Sorunların Kaynağı - Sources of Social Problems (45- 58)
- Çağdaş Toplumda Güç Sürecinin Bozulması - Disruption of The Power Process in Modern Society (59-76)
- Bazı İnsanlar Nasıl Uyum Sağlar-How Some People Adjust (77-86)
- Bilim Adamlarının Motifleri - The Motives of Scientists (87-92)
- Özgürlüğün Doğası - The Nature of Freedom (93-98)
- Tarihin Bazı İlkeleri - Some Principles of History (99-110)
- Endüstriyel-Teknolojik Toplum Reforme Edilemez - Industrial-Technological Society Cannot Be Reformed (111-113)

- Endüstriyel Toplumda Özgürlüğün Kısıtlanması Kaçınılmazdır - Restriction of Freedom Is Unavoidable in Industrial Society (114-120)
- Teknolojinin “Kötü” Tarafları “İyi” Taraflarından Ayrılmaz - The ‘Bad’ Parts of Technology Cannot Be Separated From the ‘Good’ Parts (121-124)
- Teknoloji, Özgürlük Özleminden Daha Etkin Bir Sosyal Güçtür - Technology Is a More Powerful Social Force Than the Aspiration for Freedom (125-135)
- Daha Basit Toplumsal Sorunların Dahi Çözülemez Olduğu Görüldü - Simple Social Problems Have Proved Intractable (136-139)
- Devrim Reformdan Daha Kolaydır - Revolution Is Easier Than Reform (140-142)
- İnsan Davranışının Kontrolü - Control of Human Behavior (143-160)
- İnsan Soyü Dönüm Noktasında - Human Race at a Crossroads (161-166)
- İnsanın İstirabı - Human Suffering (167-170)
- Gelecek - The Future (171-179)
- Strateji - Strategy (180-206)
- Teknolojinin İki Türü - Two Kinds of Technology (207-212)
- Solculuk Tehlikesi - The Danger of Leftism (213-230)
- Sonuç - Final Note (231-232)
- Notlar - Notes (1-36)

Kitap yukarıdaki listede de görüldüğü gibi yirmi sekiz bölümden oluşmuştur.³ Kitapta ilk sayfadan son bölüm olan notlar kısmına kadar her paragraf süreklilik gösteren bir şekilde⁴ numaralandırılmıştır. Notlar kısmına kadar toplam iki yüz otuz iki paragraf mevcuttur. Notlar kısmında ise numaralandırmaya yeniden birden başlanmıştır. Bu bölümde, ilgili paragraf numarası da verilerek ana metindeki paragraflara atıflarda bulunulmuş ve gerekli görülen açıklamalar yapılmıştır. Bu bölüm toplam otuz altı maddeden oluşmakla beraber on altı numaralı not iki kez geçmektedir. On altı numaralı not ilk olarak on beş ve on yedi numaralı notlar arasında görülmektedir. Bu not, doksan beşinci paragraf ile ilgili açıklamalar içermektedir ve görece uzun bir metindir. Notlar kısmında bulunan otuz altı numaralı açıklamadan sonra ise “Not: Eğer telif hakları sorunu, bu uzun alıntının yayınlanmasını engellerse lütfen Not 16’yı şu şekilde

---

³ Orijinal eser içerisinde bölümlerin numaraları bulunmadığından yukarıda verilen listede de numaralandırılmış liste değil madde imli liste tercih edilmiştir. Ayrıca İngilizce orijinal metinde yer alan bir bölüm Türkçe sürümde yer almamaktadır. Bu durumda Türkçe eserde bölüm sayısı yirmi yedi olarak kabul edilebilir.

⁴ Bölümlerde numaralandırma yeniden başlamamakta, her yeni bölüm de bir önceki bölümün son paragraf numarasından devam etmektedir.

değiştiriniz.” şeklinde bir notun ardından notlar kısmındaki on altı numaralı maddenin kısaltılmış bir sürümü yer almaktadır.

Kitap tek yazar tarafından kaleme alınmış olmasına rağmen yazar eser boyunca kendinden bahsederken biz ya da FC (Freedom Club-Özgürlük Klubü)⁵ ifadesini kullanmıştır.

Kitabın Kısa Tanıtımı

Artan bir ivme ile gelişen teknolojinin pek çok nimetinden yararlanıyoruz. Hayat standartlarımız ve hayat kalitemiz her geçen gün artıyor. Peki, bu gelişim karşısında insanlık olarak ödemek zorunda olduğumuz bir bedel var mı? Böyle bir bedel varsa bunun ne ölçüde farkındayız? Teknolojik gelişim nereye kadar uzanacak? Teknolojik gelişimin bir sonu olacak mı? Bu sonda insanlığı büyük bir felaket bekliyor olabilir mi? Kitabımız işte bu ve buna benzer sorular üzerine çeşitli cevaplar sunan bir eserdir.

Kitap doğrudan sanayi ve teknoloji karşıtı bir manifesto olarak kaleme alınmıştır. Her ne kadar endüstrileşmenin yol açtığı olumsuz etkileri vurgulayan başka yayınlar var olsa da bu eserin alanında çok farklı bir konumu olduğu söylenebilir. Bunun ana sebebi milyarlarca insanın ölmesi pahasına tüm endüstriyel teknolojik sistemin tamamen ortadan kaldırılması şeklinde soruna getirdiği radikal bakış açısıdır.

Kitap, Sanayi Devrimi ve sonuçlarının insanın fiziksel çevresinde ve ruhsal yapısında meydana getirdiği ağır tahribatı tüm yönleriyle ortaya koyma ve soruna bir çözüm önerme iddiasında olan bir manifesto niteliğindedir.

Yattığı cezaevinden yazışma yoluyla bir Türk anarşiste⁶ verdiği röportajda vahşi yaşama on bir yaşında ilgi duymaya başladığını, on altı yaşında Harvard Üniversitesine girdikten sonra da endüstriyel toplumun insanları özgürlükten yoksun bırakan ve makine çarkının sadece bir dişlisi konumuna getiren bir sistem olduğunun farkına varmaya başladığını söylemektedir. Vahşi yaşam üzerine antropoloji kursuna gittiğini ve çeşitli kitaplar okuduğunu, bunun da ötesine geçip yirmi dört yaşından itibaren üniversitedeki yardımcı profesörlük kariyerini bitirip ormanda yaşamaya başladığını anlatmaktadır.

Kitabın belki de en dikkat çekici yönü yazarın konuya analitik yaklaşım tarzıdır. Teknolojinin insan üzerindeki ruhsal etkilerini özellikle “güç süreci” ve “özgürlük” kavramları üzerinden derinlemesine analiz etmektedir. Ayrıca modern solculuk adını

---

⁵ Yazarın eylemleri sırasında başkaları ile çalıştığına dair herhangi bir delil bulunamamıştır.

⁶ Bu anarşist, ilgili eserde “KARA” olarak anılmaktadır.

verdiği, solculuğun çıkış noktasından uzaklaştığı ve çok çeşitlendiği için tanımlamakta zorlandığını⁷ belirttiği kendi devrim planları için tehlike olarak gördüğü bir siyasi-toplumsal akımı da masaya yatırmıştır.

Yazar, Sanayi Devriminin insanlığın başına gelen büyük bir felaket olduğunu, doğal hayata çok büyük bir zarar verdiğini, toplumsal bozulmaya ve yaygın ruhsal acılara yol açtığını söylemektedir. Teknolojik ilerlemenin devam etmesi halinde, durumun daha da kötüleşeceğini ve insanlığın acı bir sonla karşılaşmasının kaçınılmaz olduğunu iddia etmektedir. Bu sebeple mevcut teknolojik sistemi daha fazla büyümeden yok etmenin insanlığın yararına olduğunu düşünmektedir. Bunun da şiddet içeren veya içermeyen bir devrimle yapılabileceğini fakat bunun politik bir devrim olmayacağını, amacının hükûmetleri değil, bugünkü toplumun ekonomik ve teknolojik temelini yıkmak olacağını ifade etmektedir. Teknolojik yapıyı ortadan kaldırmanın yine çok acılara sebep olacağını fakat daha dehşetli bir yıkıma kıyasla bir an önce daha az zararla atlatılması görüşünü ileri sürmektedir.

Yazarın Eserinde Ele Aldığı Temel Düşünceler

Kaczynski'ye göre Sanayi Devrimi hayatlarımıza sınırlı bir fayda sağlamakla birlikte insan için felaket denebilecek düzeyde toplumsal, ruhsal ve fiziki acılara sebebiyet verdi.⁸ Toplumun dengesi bozuldu. Yaşamın anlamsızlaşması yaygın psikolojik acılara yol açtı ve doğal dünyayı şiddetli zararlara uğrattı. Teknolojik ilerleyişin devamı durumu daha da kötüleştirecek.

Eğer teknolojik sistem devam ederse Kaczynski'ye göre insanları işlenmiş birer ürün ve çark dişlilerine indirilmesi kaçınılmaz olacak. Sistemi yenileme ve değiştirmenin bir yolu da bulunmuyor. Eğer sistem çökerse sonuçları yine çok acı verici olacak. Fakat sistem çökecekse bunun bir an önce olmasında fayda var, çünkü sistemin sürekli büyümesi çökme sonucu oluşacak tahribatın boyutlarını her geçen gün artırmaktadır.

Kaczynski, bu nedenle endüstriyel sisteme karşı bir devrimi savunmaktadır. Bu devrim, şiddetli veya şiddetsiz olabilir, hemen gerçekleşebilir veya birkaç on yıla yayılarak görece daha aşamalı olabilir. Bu, politik bir devrim olmayacaktır. Amacı ise hükûmetleri değil, bugünkü toplumun ekonomik ve teknolojik temelini yıkmak olacaktır.

---

⁷ Yazar yine de eserinde modern solculuğu tanımlamaya yönelik temel kriterleri ortaya koymakta ve hangi koşullar altında bir tutumun solcu olarak nitelendirilebileceğine dair ipuçları vermektedir.

⁸ İncelenen eserin yazarı olması hasebi ile Kaczynski adı zikredilmiş olsa da edebiyat, sanat ve düşünce dünyası bu konuyu alan eserler ile doludur.

Yazar eserine bu kitabı yazmasına gerekçe olan Sanayi Devriminin olumsuz sonuçlarını ortaya koyarak başlıyor. Ayrıca bu bölümde bu gelişmelerin aynı şekilde devam etmesinin sonuçlarının daha da kötü olacağını, sistemin çökmesi durumunda ise bir kereye mahsus büyük bir acı yaşanacağını ve bu acının sistem büyüdükçe şiddetleneceğinden dolayı sistem ne kadar erken çökerse insanlık için o kadar olumlu olacağını belirtiyor. Ayrıca kendi kitabını şu cümlelerle kendisi tanıtıyor:

Bu makalede, endüstriyel-teknolojik sistemin doğurduğu olumsuz gelişmelerin yalnızca bazılarına değindik. Benzer diğer gelişmeleri yalnızca kısaca açıkladık veya tümüyle göz ardı ettik. Bu, diğer gelişmeleri önemsiz bulduğumuz anlamına gelmez. Ancak pratik nedenlerden dolayı tartışmamızı yalnızca yeterince toplumsal ilgi çekmeyen veya yeni bir şeyler söyleyebileceğimiz alanlarla sınırlamak zorundayız. Örneğin, iyi örgütlenmiş çevreci ve vahşi doğayı savunan hareketler bulunduğundan, oldukça önemli olduğunu düşünmemize rağmen çevre kirliliği veya vahşi doğanın yıkımı hakkında çok az şey yazdık.

Yazar eserine, mevcut toplumun içinde bulunduğu çılgınlığın en büyük göstergesi olarak tanımladığı solculuğun tanımını ve bu düşünce akımının temel problemlerini ortaya koyarak devam ediyor. Solculuğun artık çok da açık bir kavram olmadığını belirten yazar “Çağdaş Solculuk”un “aşağılık duygusu” ve “aşırı toplumsallaşma” olarak tanımladığı iki temel problemden mustarip olduğunu belirtiyor.

Yazar önce aşağılık duygusunu “Biri, kendisi (veya bağlı bulunduğu grup) hakkında söylenen her şeyi kötü anlarsa, onun aşağılık duygusuna sahip olduğuna veya kendisine az değer verdiğine kanat getiririz.” şeklinde tanımlıyor. Daha sonra, aslında solcu üst sosyo-ekonomik düzeydeki insanların kendilerinden aşağı gördükleri toplum kesimlerine, bireylere ya da canlılara nasıl paranoyakça korumacı yaklaşıtlarını vurguluyor. Solcular için bunun kendi aşağılık duygularından kaynaklı olduğunu, olumlu tavırlara tepki duyan bu grubun adeta zayıflıktan ve olumsuzluktan beslendiğine dikkat çekiyor. Solcu kolektivizminin köklerinde de bu kendi bireysel değersizliğini örtme çabasının yattığını söyleyen yazar, solcuların eylemlerinde kendi psikolojik dengesizliklerinden dolayı mazoşist taktikleri kullanmayı tercih ettiklerini ekliyor.

Aslında asi gruplar gibi görünen sol eğilimleri, kendi kurallar sistemine sıkı sıkıya bağlı ve bireysel olmayı asla düşünemeyen, kendi alt sosyal gruplarına mahkûm bireyler olarak tanımlıyor. Bu durumda toplumsal kabullerin dışında bırakın eylemde bulunmayı, düşüncelerin bile bu bireylerde suçluluk duygusu meydana getirdiği görüşünü savunuyor. Solcuların asi olmak bir yana toplum ve bireyi mutualist⁹ bir yaşam formuna dönüştürecek ve ancak bir aradayken var olabilecek bir yapı oluşturacak

---

⁹ Araştırmacı notu.

toplumsal kuralları ve temel değerleri kendine aitmiş gibi savunduklarına eserinde yer veriyor.

Yazarın literatüre kazandırdığı en önemli tanımlamalardan biri amaç, çaba, amaca ulaşma ve bağımsızlık ögelerinden oluştuğunu savunduğu “güç süreci” kavramıdır. Güç kavramının isteklerine ulaşma ile ölçülebildiğini ama bunun insan için yeterli olmadığını belirtiyor.

Güç süreci ile ilgili bir diğer önemli kavram olan yapay etkinliği ise yazar eserinde “İnsanların, yalnızca elde etmek yolunda çaba göstermek için veya yalnızca amaca ulaşmaya çalışmaktan edindikleri ‘tatmin’ için kendilerine buldukları yapay amaca yönelik bir faaliyet” olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bir etkinliğin yapay olup olmadığını ayırt etmenin yolunu “Eğer bu kişi, zamanının ve enerjisinin çoğunu biyolojik gereksinimlerini karşılamaya harcamak zorunda kalsaydı ve bu çaba da onun fiziksel ve zihinsel yeteneklerini değişik ve ilginç bir biçimde kullanmasını gerektirseydi, bu kişi X amacına ulaşmadığı için kendini bir şeyden yoksun hisseder miydi?” şeklinde formüle ediyor.

Yazarın çağdaş endüstriyel topluma getirdiği en önemli eleştiri kişinin topluma tam itaati karşılığı fazla bir çaba ve yetenek beklemeden toplumun ona yaşamak için en temel ihtiyaçlarını asgari düzeyde sağlıyor olması olarak özetlenebilir. Yaşamak için temel ihtiyaçları toplum tarafından sağlanan birey ise bu ihtiyaçları elde etmek için çaba göstermediğinden güç sürecinden mahrum kalır ve tatmin olmak için yapay etkinliklere sarılır. Fakat bu yapay etkinliklerin çoğu bireyi gerçek amaçlara ulaşmak için çaba göstermek kadar tatmin etmez.

Bağımsızlık ise her insana gerekmemekle birlikte, katı emirlerin dayatıldığı ve inisiyatif kullanmaya hiç yer bırakılmayan durumlarda güç sürecini olumsuz etkilediği için önem arz etmektedir.

Çağdaş toplumun ise güç sürecini sekteye uğrattığı, bu yüzden toplumlarda bugün görülen sorunların kaynağını teşkil ettiğini söyler. Bu sorunlar ise birçok başka nedenle birlikte aşırı nüfus yoğunluğu, insanın doğadan soyutlanması, toplumsal değişimin aşırı hızı, aile ve kabile gibi doğal, küçük ölçekli toplulukların yıkılması gibi nedenlere dayanır. İlkel toplumlarda ise bu problemlerin çoğu, toplumun yapısı gereği kendiliğinden yok olacaktır.

Burada problemin en önemli kaynaklarından biri de modern toplumda yaşayan bireylerin toplumsal yaşamı kendi seçimleri değil bir dayatma olarak görmeleridir.

Dürtüleri; minimal çabayla elde edilebilenler, ciddi çaba gösterilerek elde edilebilenler ve tüm çabaya rağmen elde edilemeyenler olmak üzere zoruğuna göre üçe ayıran yazar, güç süreci için en önemli olan grubun ikinci grup olduğunu vurguluyor. İkinci gruba giren doğal eylemler, modern toplum tarafından yok edildiğinden, bunların yerine insanlar, toplum tarafından reklam ve pazarlama teknikleri ile aslında ihtiyaç duymadıkları şeylere ihtiyaç duyduklarına inandırılmaya çalışılıyor.

Ayrıca toplumun çarklarının devasa boyutlara ulaşması insanın kendi yaşamı üzerindeki kontrolünü kaybetmesine neden olduğundan güç sürecini olumsuz etkilemektedir. Her ne kadar çağdaş insanın karşılaştığı tehditler azalmış da olsa bu tehditlere karşı elinden gelebilecek hiçbir şey olmaması onun kendini güvende hissetmemesi sonucunu doğurur. Özellikle de günümüzde bu tehditlerin çoğunun doğal bir yaşamın sonucu değil, insan ürünü olması durumu daha da olumsuz etkiler.

Yazara göre, kendisini tehdit etmeyen konularda kişiye gün geçtikçe daha çok özgürlük veren çağdaş toplum sistemi, birçok alanda ise kişinin özel hayatının derinliklerine kadar işleyerek kişiyi, kendi belirlediği kurallar çerçevesinde yaşamaya zorlamaktadır. Bu kurallara uymayı ise uymamayı neredeyse imkânsız hâle getirerek bireylere dayatır.

Bu argümanlara katılmamak mümkün değildir. Fakat yazar şiddet karşıtı yolların önünü “...birçok kişi insanlara, güç sürecinden geçmeleri için fırsat vermenin bir yolunu bulmalıdır.” diyecektir. Oysa “insanlar için fırsatın değeri, bu fırsatı toplumun onlara verdiği gerçeğiyle zaten biter.” diyerek tıkamaktadır.

Bazı insanların kişisel farklılıkları nedeni ile endüstriyel-teknolojik topluma ayak uydurabileceğini hatta bu sistemin bir parçası olmaktan memnun olabileceğini söyleyen yazar, bu uyum sürecinin bir başka yolunun da bir hareket veya organizasyona katılıp onun amaçlarını kendi amaçları olarak benimsemek olduğunu söylüyor. Solcuların da bu yöntemi kullandıklarını sözlerine ekliyor. Ayrıca yapay etkinlikler de insanların bu sisteme uyum sürecinde yardımcı bir etken olabiliyor. En önemlisi yapay etkinliklerin asla gerçek amaçların yerini tutamayacağını savunan yazar “Ancak insanların çoğu, endüstriyel-teknolojik toplumdan çok memnun olsaydı bile biz (FC), hala bu tür bir topluma karşı çıkardık, çünkü (diğer nedenlerle birlikte) böyle bir toplumu, insanların gerçek amaçlar için uğraşmak yerine, güç süreci ihtiyaçlarını yapay etkinlikler veya bir organizasyon ile özdeşleşmek yoluyla tatmin etmek zorunda kaldıkları bir toplum olarak görüyoruz.” diyerek sahte bir mutluluklar dünyasına da karşı çıkıyor. Bilim adamlarının ise yapay etkinliklerin en uç noktasını teşkil ettiğini örnekler ile açıklıyor.

Yazar, endüstriyel-teknolojik toplumun bireyin özgürlük alanını daraltmayacak şekilde yeniden düzenlenemeyeceğini savunuyor. Burada yazarın özgürlük kavramını ele alışı oldukça önemlidir:

Güç sürecini, yapay etkinliklerin yapay hedefleriyle değil, gerçek amaçlarla ve hiç kimsenin, özellikle de hiçbir büyük kuruluşun müdahalesi, manipülasyon veya denetlemesi olmadan yaşayabilme fırsatı. Özgürlük, kişinin (ya bir birey olarak ya da KÜÇÜK bir grubun üyesi olarak) ölüm kalım meselelerini kontrol edebilmesidir; yiyecek, giyecek, barınak ve çevresinden gelebilecek her türlü tehlikeye karşı savunma. Özgürlük, güç sahibi olmak demektir; diğer insanları kontrol etmek için değil, ancak kendi yaşamının koşullarını kontrol etmeye yarayan güç. Biri (özellikle de büyük bir kuruluş) kişinin üzerinde bir güce sahipse, bu güç ne kadar iyi niyetli, hoşgörülü ve müsaadeci olursa olsun kişi özgür değildir. Özgürlüğü, tam bir kabullenişle karıştırmamak önemlidir.¹⁰ Anayasa tarafından garanti altına alınan bazı haklarımız olduğu için özgür bir toplumda yaşadığımız söyleniyor. Ancak, bu haklar görüldükleri kadar önemli değildir. Bir toplumda var olan kişisel özgürlüğün derecesi, o toplumdaki kanunlar veya yönetim biçiminden çok, toplumun ekonomik ve teknolojik yapısına bağlıdır. New England'taki Kızılderililerin çoğu monarşiyle yönetiliyordu ve İtalyan Rönesans'ı sırasındaki şehirlerin çoğu da diktatörlerin kontrolü altındaydı. Ancak, bu toplumların tarihini okurken insan, onlarda bizim toplumumuzdakinden daha fazla kişisel özgürlüğe izin verildiği izlenimini ediniyor. Bu, kısmen yöneticinin iradesini dayatacak etkin mekanizmaların yokluğundan kaynaklanıyor: Çağdaş, iyi örgütlenmiş polis güçleri; hızlı, uzun mesafe iletişimleri, denetleme kameraları, sıradan vatandaşların yaşamları hakkında bilgi dosyaları yoktu. Bu nedenle de, kontrolden kaçmak görece daha kolaydı.

Bu noktada çok çarpıcı bir gerçek yazarın toplumdaki diğer özgürlükleri çok anlamlı bulmayışdır. Kendi gerçekleştirdiği öldürme eylemlerini de manifestosunu toplumda kalıcı bir etki bırakabilme şansıyla sunabilmek için gerçekleştirdiğini savunur.

Simon Bolivar'ın özgürlük anlayışını da eleştiren yazar “İnsanlar özgürlüğü yalnızca ilerlemeyi kolaylaştırmak için kullandıkları sürece hak eder.” düşüncesine karşı çıkmaktadır. Bu eleştirisini ilerleyen satırlarda şu şekilde dile getirir:

Chester C. Tan, ‘20. yy’da Politik Düşünce’, syf. 202’de Komüntang lideri Hu Han-min’in felsefesini şöyle açıklıyor: ‘Bir bireye haklar verilir çünkü o, toplumun bir üyesidir ve topluluk yaşamı böyle haklar gerektirir. Hu, topluluktan tüm halkı kastediyordu.’ Syf. 259’da da Tan, Carsum Chang’a göre (Chang Chun-mai, Çin Devlet Sosyalist Partisi lideri) özgürlüğün, kullanılması gerektiğini belirtir. Ancak başkalarının tembihlediği şekilde kullanacaksa kişinin ne biçim bir özgürlüğü vardır? FC’nin özgürlük anlayışı Bolivar, Hu, Chang ve diğer burjuva

---

¹⁰ Araştırmacılar orijinal kaynakta yer alan “It is important not to confuse freedom with mere permissiveness” ifadesini “Özgürlüğü, tam bir kabullenişle karıştırmamak önemlidir.” şeklinde değil “özgürlüğü salt hareket serbestisi ile karıştırmamak gerekir.” şeklinde ifadelendirmeyi daha uygun bulmaktadırlar.

teorisyenleriyle aynı değildir. Bu tür teorisyenlerin sorunu, gelişmeyi ve sosyal teorilerin uygulanmasını yapay etkinlikleri haline getirmiş olmalarıdır. Sonuç olarak, bu teoriler, dayatıldıkları toplumda yaşayan şanssız insanların ihtiyaçlarına hizmet etmekten çok, teorisyenlerin ihtiyaçlarına hizmet etmek için tasarlanmıştır.

Bu bağlamda son olarak yazar, insanların özgür olması ile kendilerini özgür sanmaları arasındaki farka dikkat çeker.

Yazar, tarihi iki bileşene ayırmaktadır: düzensiz bir bileşen ve tarihin ana akış çizgisi. Bu tanımlamaya bağlı olarak yazar beş ilke belirler. Birincisi, ana akışta olan küçük değişikliğin etkisi geçici olur ve şayet kalıcı olursa bu değişiklik nedeni ile değil, ana akışın zaten bu yönde olmasından dolayıdır. İkinci ilkesine göre, eğer ana akış etkileyecek önemli bir değişiklik yapılırsa bunun etkileri tüm toplumu değiştirir. Bir toplumun yalnızca bir yönünü değiştirip geri kalan her şeyi sabit tutmak mümkün değildir. Üçüncü ilkesine göre, böyle bir değişikliğin sonuçları (çok istisnai bir durum söz konusu olmadığı sürece) önceden tahmin edilemez. Dördüncü ilkeye göre, önceden oluşturmak istediğiniz toplumu planlayıp ana akış üzerinde buna uygun önemli ve planlı bir değişiklik gerçekleştiremezsiniz. Bu dört ilkenin sonucu olduğunu savunduğu beşinci ilkeye göre ise insanlar, toplumlarının şeklini bilinçli olarak seçmezler, toplumlar insan kontrolü altında olmayan bir evrimin sonucudur. Tüm bu ilkeler doğrultusunda yazar, toplumun değişmesinin reformlar ile mümkün olmadığını ancak bir devrim ile bunun gerçekleşebileceğini belirtir. Bu ilkelerin pek çok sosyal olguda olduğu gibi, değişemez kanunlar olmadığını ama yine de sürekli akılda tutulması gerektiğini sözlerine ekler.

Yazar, endüstriyel-teknolojik toplumun reforme edilemezliğini bu tarihsel ilkelere dayandırır. Bu sistemin ancak devrimciler tarafından yeniden şekillendirilebileceğini savunur.

Çağdaş insanın toplumsal kurallar ve kanunlar ile elinin kolunun bağlı olduğunu hatırlatan yazar, sistemin yapmamızı talep ettiklerini bize isteyecek araçlar ürettiğini savunuyor. Örneğin, sistemin ihtiyaç duyduğu teknik eleman ihtiyacını karşılamak için bireyleri insan doğasına uygun olmayan mühendislik vb. alanlara yönlendirmesi, demokrasi adına yönetimin sistemi yürütecek bir azınlığa bırakılması, sistemin ihtiyaçlarının insanın ihtiyaçlarının önüne geçmesi ya da küçük işletmelerin isteseler de istemeseler de hayatta kalmak için yeni teknolojilere uymak zorunda olmaları gibi.

Teknolojinin tüm alt birimlerinin birbirlerinden ayrılamaz bir bütün olduğuna vurgu yapan yazar, özellikle tıp ve genetik biliminin insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı şekilde kullanılmasından duyduğu endişeyi dile getirmektedir. Her ne olursa olsun

bugüne kadar ve bundan sonra da teknolojin insan özgürlüklerini adım adım yok ettiğini örnekler ile açıklar. Sonuçta tüm teknik gelişmelerin kişinin “artık kendisinin birey olarak etkilemeye gücünün yetmeyeceği politikacıların, şirket yetkililerinin ve uzak, adı bilinmeyen teknisyen ve bürokratların elinde olduğu bir dünya” yaratması ile sonuçlanacağı yargısını ortaya koyar. Bu yazarın teknoloji karşıtlığının temel dayanaklarından biridir. Teknolojinin toplum üzerinde bu kadar etkili olmasını ise “Teknik bir yenilik bir kere ortaya çıktı mı insanlar genelde ona bağımlı hale gelirler, yani daha gelişmiş bir yenilik onun yerini alıncaya kadar bir daha asla onsuz olamazlar.” diyerek açıklamaktadır. Ayrıca teknolojinin oluşturduğu tehditlerle tek tek savaşmanın anlamsızlığına dikkat çeken yazar, radikal ve etkileyici bir biçimde tek yolun tüm teknolojik sistemi ortadan kaldıracak bir devrim olduğunu öne sürer ve sonuç olarak “Teknoloji, özgürlük özleminden daha etkin bir sosyal güçtür.” yargısını özetler. Ayrıca yazar, devrim için umudunu sistemin güçsüz düşebileceği olası gelecek problemlere bağlar.

Devrim yerine sistem ile uzlaşmacı çözüm yolları arayanlara yazar hâlihazırda daha basit toplumsal sorunların bile çözülemez olduğu örnekler ile cevap vermektedir.

Yazar, mevcut sistemin özgürlüğü teknoloji ile uzlaştıracak şekilde reforme edilemeyeceğini ve tek yolun bir devrim olduğunu tekrarladıktan sonra devrimin bazı özelliklerinden dolayı reformdan daha kolay olabileceğini açıklıyor.

Yazar, uygarlığın başından beri örgütlü toplumların sosyal sistemin işleme için insanlara yaptırımlar uyguladığını belirttiikten sonra bunun insan üzerindeki olumsuz etkilerini vurguluyor. Eskiden bu olumsuzluklara insanların tepki duyması nedeni ile belirli bir sınıra kadar ilerleyebilen sistemin dayatmasının yirminci yüzyılda modern toplumun insanların mutsuzluklarının farkına varmalarını sağlayacak uyuşturucu yöntemler geliştirmesi ile sınır tanımaz hâle geldiğini savunuyor. Eğlence sektörü, elektronik takip, ilaçlar, eğitim sistemi vb. birçok tekniği “bireylerin sistemin ihtiyaç duyduğu gibi düşünmesi ve hareket etmesini sağlayan metotlar” olarak tanımlıyor. Yazar, sistemin daha da ileri gidip bu metotların yetersiz kalacağı günler geldiğinde sistemin kendini korumak için biyolojik ve genetik müdahalelerin mümkün olabileceği endişesini dile getiriyor. Bunun sonucunda toplumların insan ihtiyaçlarına göre düzenlenmeyeceğini, insanların sistemin ihtiyaçlarına uydurulacaklarını belirtiyor. Tek tek insanların iyiliklerine gibi gözükken müdahalelerin, bireylerin kontrolü dışına çıkmasının haricinde, bu müdahaleleri uygun bulmayan kişilere de başka yaşam şansı tanımayacak olması yazarın en önemli eleştirileri arasında yer alıyor. Böylece sisteme

uygun olmayan her türlü durumu “hastalık” olarak gören toplum, insan “üretmeye” başlayacaktır (ve belki de başlamıştır). Sistemin insanları tam olarak kontrol altına almasını bir zaman meselesi ve teknik bir problem olarak gören yazar, küçük adımlarla ve aşamalı olarak yapılacak böyle bir müdahalenin toplumun tepkisini dahi çekmemesi olasılığını ortaya koyuyor.

Yazar, bugüne kadar “burjuva” kesimi hariç sistemin henüz toplum kontrolü konusunda başarılı olamadığını kırk ile yüz yıl içerisinde sistemin insanları kontrol etmenin tam bir yolunu bulamazsa yok olacağı öngörüsünde bulunuyor. Yazar, okuyucunun önüne sistem ayakta kalsa da yıkılsa da distopik bir gelecek tablosu çizmektedir. Yazar, bu distopya ile mücadele etmenin yolunu şu cümleler ile ifade eder:

Böylece, endüstriyel sistemden nefret edenler için iki önemli görev vardır. İlk olarak, bir devrimin mümkün olabilmesi için sistemin yıkılması ya da yeterince zayıflaması olasılığını arttırmak üzere sistem içindeki sosyal sıkıntıları çoğaltmak için çalışmalıyız. İkinci olarak, sistem yeterince güçten düştüğünde teknolojiye ve endüstri sistemine karşı bir ideoloji geliştirmek ve onu yaymak gerekmektedir. Böyle bir ideoloji, endüstriyel sistem yıkıldığı zaman kalıntılarının tamir edilemez ölçüde hasar göreceğini ve böylece sistemin bir daha yapılamayacağını güvenceye almaya yardım edecektir. Fabrikalar yıkılmalı, bilimsel kitaplar yakılmalıdır, vs.

Devrimcilerin eliyle değil, ancak aracılığı ile olabileceğini öngördüğü bu yıkımın acılara ve ölümlere neden olacağını kabul eden yazar, ancak bu yıkım geciktikçe etkilerinin artacağını bu yüzden bunu çabuklaştırmanın toplumun yararına olacağını, ayrıca özgürlük ve onur gibi degecek değerler için ölmenin amaçsız bir yaşamdan daha iyi olduğunu savunuyor. Ayrıca sistemin şu anda neden olduğu acılar düşünülünce ileride meydana gelecek toplumun çekeceği acıların bu yıkımın acılarından daha kötü de olmayacağını ekliyor.

Bu sorunların çözümü için teknolojiye bel bağlayanlar için ise teknolojinin bu sorunları çözemeyeceğini, tam tersine sorunların asıl kaynağı olduğunu ve giderek artmasına neden olacağını belirtiyor. Her hâlükarda teknoloji geliştikçe büyük kitlelerin kontrolü daha da kaybedeceğini vurgulayan yazar, insanların alternatif senaryolardan hangisi gerçekleşirse gerçekleşsin tatmin olamayacağını, buna bir şekilde razı edilseler bile bunun kabul edilemez olduğunu vurguluyor. Tek çıkış yolunu ise sistemi yıkıp sonuçlarına katlanmak olarak özetliyor.

Bu olumsuzluklara karşı pasif kalan çoğu insanın teknolojik ilerlemenin etkilerini anladıklarını ama bunun kaçınılmaz olduğunu düşündüklerini, fakat toplumsal gerilimi ve istikrarsızlığı artırarak ve teknoloji ile endüstriyel sisteme karşı bir ideoloji yayarak

mücadele edilebileceğinin umudunu veriyor. Rus ve Fransız devrimlerine benzer şekilde gerçekleştirilmesini umduğu devrimin nihai idealini ise vahşi doğa olarak ortaya koyuyor. İnsan ve doğanın Endüstri Devrimine kadar pekâlâ uyum içinde yaşadığını belirten yazar, bu idealin gerçekleştirilmesi için endüstriyel sistemin ortadan kaldırılmasının dışında özel bir çabaya gerek olmadığını belirtiyor.

Bu devrimin gerçekleşmesi için akılcı bir söylem ile az sayıda ama kendisini bu davaya adanmış kararlı ve etkin bir azınlık oluşturmanın gerekliliğinden bahseden yazar, bu kitlenin halk ile seçkinler arasındaki her türlü çatışmayı körüklemesini ve bu şekilde sistemi zayıflatmasını bunun dışındaki çatışmalardan ise mümkün olduğunca uzak durmasını strateji olarak öneriyor. Önemli olanın teknolojik ve ekonomik bir devrime odaklanmak ve o gün gelene kadar da gücü eline geçirmekten uzak durmak olduğunu ekliyor. Milliyetçiliğin teknoloji taraftarlığını desteklediğini bundan uzak durulması gerektiğini ve devrimin uluslararası ölçekte gerçekleşmesinin önemini vurguluyor. Ayrıca uluslararası anlaşmaların birbirine bağımlılığı güçlendirdiğini ve bağımlılık arttıkça kısmi yıkımın küresel bir yıkıma dönüşme olasılığını arttırarak amaca hizmet edeceğini belirtiyor.

Sistemin gücü arttıkça bireylerin gücünün azaldığını söyleyen yazar, tek amaç olarak endüstriyel sistemin tamamen imhasını gösteriyor. Bunun tersi olması hâlinde ise devrimcilerin de teknolojiyi kullanmak zorunda kalmasını doğru bulmayan yazar, teknolojinin yalnızca teknolojik sisteme saldırmak için kullanılmasını tasvip ediyor. Ayrıca devrimcilerin çok çocuk sahibi olmalarının kendi genetik yapılarına benzer bireylerin çoğalması açısından yaralı olduğunu belirtiyor. En önemli şeyin modern teknolojinin yok edilmesi olduğunu ve kendi ortaya koyduğu stratejilerin de bu amaca hizmet etmemesi durumunda terk edilebileceğini söylüyor.

Teknolojiyi küçük ölçekli ve bütünleşik teknoloji olmak üzere iki kategoriye ayıran yazar, tarih boyunca teknolojinin hep ilerlediği, bu yüzden devrimin başarısız olacağı savına örneklerle karşı çıkıyor. Sistemin yıkılması bir kez başarılı olursa tarihçilerin de nedenini açıklayamadığını söylediği Sanayi Devriminin tekrar etmeyeceğini ümit ettiğini belirten yazar, böyle bir ihtimalin çözümünün ise o dönemin insanlarına bırakılması gerektiğini söylüyor.

Solcuların herhangi bir devrimi kendi amaçları uğruna kullanmaları tehlikesine karşı devrimcilere solculuk karşıtı tavır almalarını öğütlüyor. Solcu kolektivizmin teknoloji ihtiyacından dolayı görüşlerine karşı olduğunu, teknolojinin küçük grupları büyük örgütlere tabi kıldığını belirtiyor. Solculuk tehlikesini solcu bireyler değil, temel

solculuk anlayışı üzerinden şu örneklerle de destekliyor: Bolşeviklerin gizli polise ve sansüre karşı iken kontrolü ele geçirdikten sonra daha da acımasızını kendilerinin kullanması gibi, solcuların da teknolojiye, teknoloji sadece karşı gücün elinde olduğu sürece karşı olması ve teknolojik kaynakları ele geçirince bunları kendi çıkarına kullanması tehlikesi. Fransız Devriminde Robespierre ve Rus Devriminde Bolşeviklerin yaptığı gibi, solcuların başka devrim ve devrimcileri, devrimi gerçekleştirene kadar, kendi çıkarları için kullanması tehlikesi. Solcu fikrin, solcular için dinin inananlar için yerine getirdiği işlevi yerine getirmesi ve solcuların tüm diğer düşünce gruplarını zorla kendi değer yargılarının doğruluğunu kabul ettirme çabası. Solculuğun bireysel inisiyatife alan tanımayan totaliter düşünce yapısı. Solculuğun dünya üzerindeki problemleri çözmekten çok mutlaka çözülmesi gereken bir problem olmasına ihtiyaç duyması. Solcu hareketlerde güce daha aç lider konumdaki kişilerin, solcu düşünce yapısı nedeni ile kendi tabanları tarafından eleştirilememesi tehlikesi.

Kitabın ana bölümlerinin ardından yeni paragraf numaraları ile başlayan sonuç kısmı daha önceki bölümlere yazılmış son notları içeriyor. Bu notların okunması yalnızca getirdiği örnekler açısından değil, önceki bölümlerde ele alınan bazı düşüncelere açıklık getirmesi açısından da oldukça önemlidir.